

LIETUVOS UŽSIENIO PREKYBOS ŽEMĖS ŪKIO IR MAISTO PRODUKTAIS TENDENCIJOS 2010 METAIS

THE TRENDS OF LITHUANIA'S FOREIGN TRADE IN AGRICULTURAL AND FOOD PRODUCTS IN 2010

Tamara PETUCHOVA

LAEI Informacijos sisteminimo ir leidybos skyriaus tyrėja, tamara@laei.lt

Audronė LASKAUSKIENĖ

LAEI Informacijos sisteminimo ir leidybos skyriaus
jaunesnioji mokslo darbuotoja, audrone@laei.lt

Straipsnyje analizuojami Lietuvos užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais pokyčiai 2010 metais. Prekybos rezultatai lyginami su 2009-ųjų eksportu ir importu. Žemės ūkio ir maisto produktų eksporto vertė 2010 metais siekė 9802 mln. Lt, ji, palyginti su 2009-aisiais, padidėjo 23 proc. Importas sudarė 7935 mln. Lt, jis išaugo 19 proc., o užsienio prekybos apyvarta – 1,2 karto. Eksportas didėjo spartesniais tempais nei importas. Prekybos balansas 2005–2010 metais buvo teigiamas, o 2010 metais, palyginti su 2009-aisiais, išaugo 538 mln. Lt (1,4 karto) iki 1867 mln. Lt. Lietuviškos kilmės produktai sudarė 70 proc. (eksportuota už 6830 mln. Lt) viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto. Daugiausia eksportuota lietuviškos kilmės pieno produktų, grūdų, tabako gaminių, produktų, naudojamų gyvūnų pašarams, gaminių iš mėsos ir iš žuvų, mėsos, aliejinių augalų sėklų. 61 proc. žemės ūkio ir maisto produktų eksporto ir 85 proc. importo teko ES šalims. Pagrindiniai prekybos partneriai (pagal apyvartą) – Rusija, Latvija, Vokietija, Lenkija ir Nyderlandai.

Raktažodžiai: užsienio prekyba, eksportas, importas, prekybos balansas, apyvarta, žemės ūkio ir maisto produktai, ES šalys, trečiosios šalys.

IVADAS

Žemės ūkio ir maisto produktų eksportas priklauso nuo augalininkystės ir gyvulininkystės produkcijos gamybos bei šių šakų produkcijos perdirbimo ir nuo atitinkamų maisto produktų šalies vidaus suvartojimo. Po Lietuvos įstojimo į ES žemės ūkio ir maisto produktų dalis prekių eksporto struktūroje padidėjo nuo 11,4 proc. 2004 metais iki 18,1 proc. 2010-aisiais. Importo dalis išaugo nuo 8,6 proc. iki 13,0 proc. [1]. Pažymėtina, kad kriziniais 2009 metais žemės ūkio ir maisto produktų dalis eksporte ir importe buvo didžiausia per daugelį metų ir siekė atitinkamai 19,6 ir 14,7 proc. Didėjo ir Lietuvos dalis prekyboje ES bendroje (vidaus) ir išorės rinkose. Straipsnyje daug dėmesio skiriama žemės ūkio ir maisto produktų eksporto ir importo struktūros bei tendencijų analizei, labiausiai konkurencingiems lietuviškos kilmės produktams.

Tyrimo objektas – Lietuvos užsienio prekyba žemės ūkio ir maisto produktais.

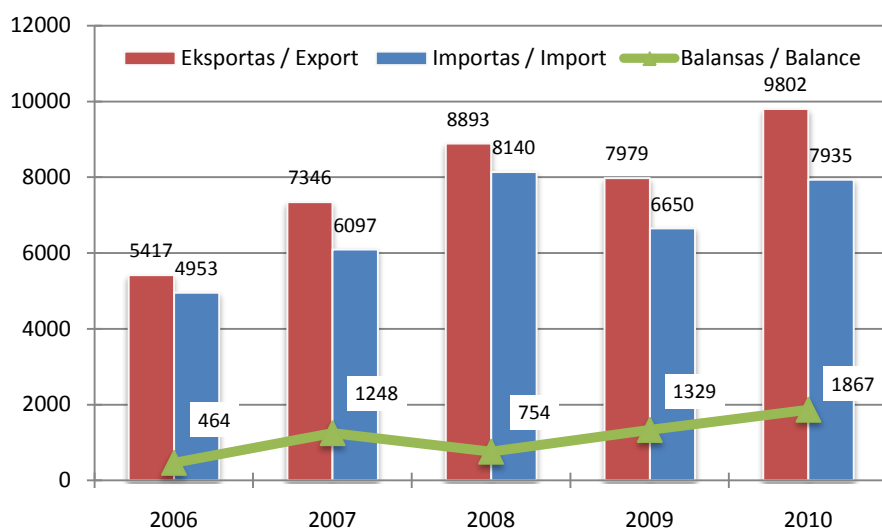
Tyrimo tikslas – išanalizuoti Lietuvos užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais būklę ir kitimo tendencijas 2010 metais.

Analizė atlikta remiantis Statistikos departamento 2011 metų vasario mėnesio išankstiniais (agreguotais Intrastato ir Ekstrastato) duomenimis. Atskirai analizuoti Lietuvoje užaugintų arba pagamintų ir nelietuviškos kilmės produktų eksporto srautai. Užsienio prekybos tendencijoms nustatyti naudoti statistiniai-matematiniai duomenų analizės ir palyginimo metodai. Produktai sugrupuoti pagal „Kombinuotąją nomenklatūrą“ (KN).

TYRIMO REZULTATAI

2006–2008 metais Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų eksportas ir importas didėjo sparčiais tempais, tačiau po 2008 metų pabaigoje įvykusios finansinės ir ekonominės krizės 2009-aisiais sumažėjo: eksportas – 10,3 proc., importas – 18,3 proc. 2010 metais užsienio prekyba atsigavo, palyginti su 2009-aisiais, padidėjo ir eksportas (22,8 proc.), ir importas (19,3 proc.). Užsienio prekybos apyvarta išaugo 1,2 karto ir viršijo 2008-ųjų lygį.

Statistikos departamento išankstiniais duomenimis, 2010 metais iš Lietuvos eksportuota žemės ūkio ir maisto produktų už 9802 mln. Lt, importuota – už 7935 mln. Lt. Lietuviškos kilmės produktų eksportas siekė 6830 mln. Lt, sudarė 70 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto ir padidėjo 17,0 proc. (992 mln. Lt). Nelietuviškos kilmės produktų eksportas išaugo 38,8 proc. (830 mln. Lt). Prekybos balansas buvo teigiamas ir, palyginti su 2009 metais, 538 mln. Lt didesnis, sudarė 1867 mln. Lt (1 pav.). Užsienio prekybos apyvarta siekė 17,7 mlrd. Lt.

1 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų eksportas, importas ir užsienio prekybos balansas 2006–2010 metais, mln. Lt

Figure 1. Export, import and balance of foreign trade in agricultural and food products in 2006–2010, mill. Lt

2009 metais užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais dalis visoje Lietuvos užsienio prekyboje buvo didžiausia per daugelį metų. Eksporto dalis sudarė 19,6, importo – 14,7, o apyvartos – 17,0 proc. Didelę įtaką tam turėjo krizės metu sumažėjusi perkamoji galia Lietuvoje ir kitose šalyse. Dėl to sumažėjo ne pirmo būtinumo prekių paklausa, tačiau maisto produktų pirkimas sumažėjo mažiau nei ne pirmo būtinumo prekių. 2010 metais žemės ūkio ir maisto produktų eksportas sudarė 18,1 proc. viso prekių eksporto, palyginti su 2009-aisiais, dalis sumažėjo 1,5 proc. punkto. Importas sudarė 13,0 proc. viso importo, jo dalis buvo 1,7 proc. punkto mažesnė (1 lentelė).

Užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais dalis nuo visos Lietuvos užsienio prekybos
2005–2010 metais, mln. Lt
*The share of trade in agricultural and food products in total Lithuania's foreign trade
in 2005–2010, in mill. Lt*

Metai Year	Eksportas / Export			Importas / Import		
	iš viso total	žemės ūkio ir maisto produktai agricultural and food products		iš viso total	žemės ūkio ir maisto produktai agricultural and food products	
		iš viso total	dalis nuo viso eksporto, share in total export, %		iš viso total	dalis nuo viso importo, share in total import, %
2005	32767,3	4208,8	12,8	43151,9	3699,1	8,6
2006	38888,3	5416,6	13,9	53274,6	4952,8	9,3
2007	43192,4	7345,6	17,0	61503,5	6097,3	9,9
2008	55511,0	8893,5	16,0	73006,3	8139,8	11,1
2009	40732,0	7979,4	19,6	45311,0	6650,2	14,7
2010	54264,3	9802,0	18,1	60942,7	7935,2	13,0

Palyginti su Latvija ir Estija, Lietuvos užsienio prekyba žemės ūkio ir maisto produktais ES vidaus ir išorės rinkose sudaro didesnę dalį. 2009 metais, nepaisant krizės, Lietuvos eksporto dalis vidaus rinkoje išliko tokia pati, kaip ir 2008-aisiais, importo – sumažėjo 0,1 proc. punkto. Išorės rinkoje – prekiaujant su trečiosiomis (ne ES) šalimis – eksporto dalis sumažėjo 0,2 proc. punkto, importo – nepasikeitė. Lenkijos, vienos iš pagrindinių Lietuvos prekybos žemės ūkio ir maisto produktais partnerių dalis, palyginti su Baltijos šalimis, ir vidaus, ir išorės rinkoje buvo didesnė.

2010 metais žemės ūkio ir maisto produktai tapo antri tarp visų prekių grupių visame Latvijos eksporte [3]. Tradiciškai svarbiausi eksporto iš Latvijos žemės ūkio ir maisto produktai – nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai, javai, pienas ir pieno produktai. Toks pat pasiskirstymas išliko ir 2010 metais. Pagrindinės importo prekės – nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai (11 proc. visų importuotų į Latviją žemės ūkio ir maisto produktų), mėsa ir jos subproduktai (8 proc.), maisto pramonės atliekos (7 proc.). Dauguma maisto produktų į Latviją importuojama iš Lietuvos, Lenkijos ir Estijos. Pagal eksportą pirmoje vietoje yra Lietuva, antroje – Rusija.

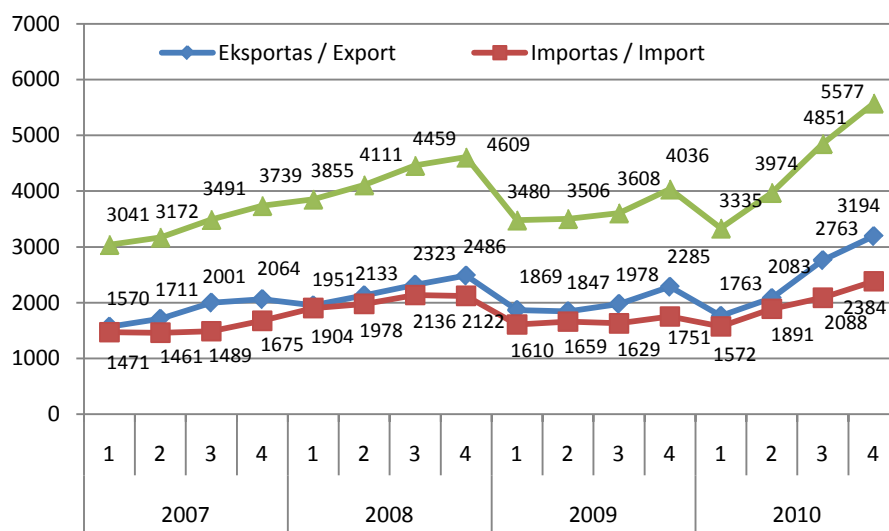
2010 metais iš Estijos eksportuotų žemės ūkio ir maisto produktų dalis sudarė 10 proc. viso Estijos prekių eksporto, importuotų į ją – 11 proc. importo [4]. Daugiausia eksportuota ir importuota paruoštų maisto produktų, nealkoholinių ir alkoholinių gėrimų bei tabako gaminių, kurių dalys sudarė atitinkamai 42 ir 57 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto ir importo. Lietuvai atiteko 11 proc. žemės ūkio ir maisto produktų eksporto iš Estijos, Latvijai – 17 proc., Lenkijai – 0,4 proc. Importo dalys pasiskirstė taip: Latvijos – daugiau kaip 13, Lietuvos – beveik 13, Lenkijos – 6,8 proc. [5].

Baltijos šalių ir Lenkijos dalis nuo visos ES prekybos vidaus ir išorės rinkose
2005–2009 metais, proc. [2]
*The share of the Baltic states and Poland in the total intra- and extra-EU trade
in 2005–2009, % [2]*

Šalis Country	Prekės / Commodities	2005	2006	2007	2008	2009
Prekyba ES vidaus rinkoje / Intra – EU 27 trade						
<i>Išvežimas / Dispatches</i>						
Estija <i>Estonia</i>	Visos prekės / <i>All commodities</i>	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
	Žemės ūkio ir maisto produktai <i>Agricultural and food products</i>	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Latvija <i>Latvia</i>	Visos prekės / <i>All commodities</i>	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
	Žemės ūkio ir maisto produktai <i>Agricultural and food products</i>	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2
Lietuva <i>Lithuania</i>	Visos prekės / <i>All commodities</i>	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3
	Žemės ūkio ir maisto produktai <i>Agricultural and food products</i>	0,4	0,5	0,6	0,6	0,6
Lenkija <i>Poland</i>	Visos prekės / <i>All commodities</i>	2,6	2,8	3,0	3,3	3,6
	Žemės ūkio ir maisto produktai <i>Agricultural and food products</i>	2,7	3,2	3,4	3,7	3,8
<i>Įvežimas / Arrivals</i>						
Estija <i>Estonia</i>	Visos prekės / <i>All commodities</i>	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
	Žemės ūkio ir maisto produktai <i>Agricultural and food products</i>	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4
Latvija <i>Latvia</i>	Visos prekės / <i>All commodities</i>	0,2	0,3	0,3	0,3	0,2
	Žemės ūkio ir maisto produktai <i>Agricultural and food products</i>	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5
Lietuva <i>Lithuania</i>	Visos prekės / <i>All commodities</i>	0,3	0,4	0,5	0,5	0,4
	Žemės ūkio ir maisto produktai <i>Agricultural and food products</i>	0,4	0,5	0,6	0,7	0,6
Lenkija <i>Poland</i>	Visos prekės / <i>All commodities</i>	2,9	3,1	3,4	3,9	3,7
	Žemės ūkio ir maisto produktai <i>Agricultural and food products</i>	2,0	2,2	2,5	3,1	3,0
Prekyba su trečiosiomis šalimis / Extra – EU 27 trade						
<i>Eksportas / Export</i>						
Estija <i>Estonia</i>	Visos prekės / <i>All commodities</i>	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
	Žemės ūkio ir maisto produktai <i>Agricultural and food products</i>	0,2	0,3	0,4	0,4	0,3
Latvija <i>Latvia</i>	Visos prekės / <i>All commodities</i>	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2
	Žemės ūkio ir maisto produktai <i>Agricultural and food products</i>	0,3	0,4	0,4	0,7	0,6
Lietuva <i>Lithuania</i>	Visos prekės / <i>All commodities</i>	0,3	0,4	0,4	0,5	0,4
	Žemės ūkio ir maisto produktai <i>Agricultural and food products</i>	0,6	0,9	1,1	1,5	1,3
Lenkija <i>Poland</i>	Visos prekės / <i>All commodities</i>	1,5	1,6	1,7	2,0	1,8
	Žemės ūkio ir maisto produktai <i>Agricultural and food products</i>	3,1	3,0	3,0	3,0	3,3

Šalis Country	Prekės / Commodities	2005	2006	2007	2008	2009
Importas / Import						
Estija Estonia	Visos prekės / All commodities	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1
	Žemės ūkio ir maisto produktai Agricultural and food products	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Latvija Latvia	Visos prekės / All commodities	0,1	0,2	0,2	0,2	0,1
	Žemės ūkio ir maisto produktai Agricultural and food products	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Lietuva Lithuania	Visos prekės / All commodities	0,4	0,4	0,4	0,6	0,4
	Žemės ūkio ir maisto produktai Agricultural and food products	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4
Lenkija Poland	Visos prekės / All commodities	1,7	2,0	2,3	2,6	2,5
	Žemės ūkio ir maisto produktai Agricultural and food products	1,7	1,9	2,0	1,9	1,9

2010 metais ir eksportas, ir importas kas ketvirtį augo daug sparčiau nei 2009-aisiais. Tai rodo, kad užsienio prekyba žemės ūkio ir maisto produktais atsigauna. 2010 metų ketvirčių prekybos rezultatų palyginimas su ankstesnių ketvirčių rezultatais parodė, kad II ketvirtį, palyginti su I ketvirčiu, eksportas išaugo 18 proc., importas – 20 proc.; palyginti su II ketvirčiu, III ketvirtį – atitinkamai 33 ir 10 proc.; palyginti su III ketvirčiu, IV ketvirtį – 16 ir 14 proc. (2 pav.).

2 pav. Užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais dinamika pagal 2007–2010 metų ketvirčius, mln. Lt
Figure 2. Foreign trade in agricultural and food products by quarters of 2007–2010, mill. Lt

2010 metais Lietuva eksportavo prekių į 179, o žemės ūkio ir maisto produktų – į 118 valstybių. Kaip ir anksčiau, buvo mokamos gražinamosios eksporto į trečiąsias šalis išmokos. Išmokėta 21,5 mln. Lt, t. y. 15,6 mln. Lt mažiau nei 2009-aisiais. 83 proc. išmokų (17,9 mln. Lt) teko galvijienos, 15 proc. (3,3 mln. Lt) – pieno produktų eksportuotojams.

Palyginti su 2009 metais, padidėjo 19 iš 24 KN produktų grupių eksportas. Daugiausia išaugo nealkoholinių ir alkoholinių gėrimų (1,7 karto), daržovių (1,6 karto), vaisių ir kavos

(po 1,5 karto), aliejinių sėklų (1,4 karto), cukraus (1,3 karto), o sumažėjo aliejų (1,5 karto), gyvū gyvūnų (16 proc.), paruoštų vaisių ir daržovių (9,2 proc.), grūdų (5,5 proc.) eksportas.

Kaip ir ankstesniais metais, daugiausia eksportuota pieno produktų – už 1399 mln. Lt (14,3 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto). Palyginti su 2009 metais, šiems produktams tenkanti eksporto dalis sumažėjo 0,4 proc. punkto. 96 proc. jų pagaminta Lietuvoje.

51 proc. pieno produktų eksporto sudarė sūriai ir varškė. Jų išvežta 59,7 tūkst. t, t. y. 9,5 tūkst. t mažiau nei 2009 metais. Tačiau dėl padidėjusių kainų eksporto vertė išaugo 1,1 karto ir siekė 718 mln. Lt. Nekoncentruotų pieno ir grietinėlės išvežta 75,7 tūkst. t, 1,3 karto daugiau, vertė buvo 291 mln. Lt (21 proc. pieno produktų eksporto), 1,6 karto didesnė. 18 proc. teko koncentruotiems pienui ir grietinėlei, jų eksportuota už 256 mln. Lt (1,6 karto daugiau). Palyginti su 2009 metais, 1,8 karto mažiau išvežta sviesto ir kitų pieno riebalų – 3,0 tūkst. t už 33 mln. Lt (1,2 karto mažiau).

Sviesto vidutinė eksporto kaina pakilo 44 proc. (nuo 7,69 iki 11,09 Lt/kg), nokintų sūrių – 30 proc. (nuo 10,33 iki 13,42 Lt/kg), nenokintų sūrių ir varškės – 28 proc. (nuo 8,16 iki 10,46 Lt/kg).

Daugiausia pieno produktų buvo išvežta į Rusiją – už 455 mln. Lt. Eksportas į šią šalį sudarė 33 proc. viso pieno produktų eksporto, vertė išaugo 1,3 karto. Eksportas į Italiją sudarė 16 proc. visų eksportuotų pieno produktų vertės – 227 mln. Lt, padidėjo 7,7 proc., į Lenkiją – atitinkamai 14 proc. (193 mln. Lt, padidėjo 1,7 karto), į Vokietiją – 11 proc. (160 mln. Lt, padidėjo 35 proc.). Į minėtas šalis išvežta 74 proc. pieno produktų, eksportuotų iš Lietuvos 2010 metais. Eksportas į Rumuniją išaugo 8 kartus, į Kazachstaną – 6,8 karto, į Estiją – 2,2 karto.

54 proc. sūrių ir varškės eksportuota į Rusiją, 30 proc. – į Italiją, 44 proc. grietinėlės ir pieno – į Lenkiją, 42 proc. – į Vokietiją.

Antroje vietoje pagal eksporto vertę – vaisiai, jų išvežta už 989 mln. Lt (10 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto, 1,6 proc. punkto daugiau nei 2009 m.). Tačiau lietuviškos kilmės vaisiai tesudarė 5,6 proc. (2009 m. – 7,6 proc.), daugiausia eksportuota sušaldytų Lietuvoje surinktų mėlynių ir juodųjų serbentų. 73 proc. lietuviškos kilmės vaisių ir uogų eksportuota: į Vokietiją (31 proc.), Švediją (24 proc.), Belgiją (9,6 proc.), Kiniją (8,1 proc.).

8,4 proc. žemės ūkio ir maisto produktų eksporto vertės sudarė grūdai. 2010 metais jų išvežta už 819 mln. Lt, palyginti su 2009-aisiais, dalis sumažėjo 2,4 proc. punkto, vertė – 5,6 proc. 99 proc. išvežtų grūdų užauginta Lietuvoje. Iš viso eksportuota 1379 tūkst. t įvairių javų: 1123 tūkst. t kviečių už 682 mln. Lt, 154 tūkst. t miežių už 75 mln. Lt, 58 tūkst. t grikių už 30 mln. Lt, 21 tūkst. t rugių už 9,8 mln. Lt, 23 tūkst. t kitų grūdų už 22 mln. Lt. Palyginamuoju laikotarpiu daugiausia – 1,3 karto – padidėjo grikių (nuo 398 iki 517 Lt/t), 25 proc. – miežių (nuo 390 iki 487 Lt/t) vidutinės eksporto kainos. Rugiai pabrango 23 proc. (nuo 381 iki 470 Lt/t), kviečiai – 18 proc. (nuo 515 iki 607 Lt/t), avižos – 4,8 proc. (nuo 371 iki 389 Lt/t).

Į Latviją, Saudo Arabiją, Turkiją, Vokietiją išvežta 71 proc. kviečių, į Latviją – 63 proc. miežių, į Švediją – 54 proc. grikių, į Latviją, Ispaniją, Suomiją – 82 proc. rugių, į Daniją, Jungtinę Karalystę, Vokietiją ir Latviją – 84 proc. avižų. Iš viso pagal vertę daugiausia grūdų išvežta į Latviją (28 proc.), Saudo Arabiją (20 proc.), Vokietiją (10 proc.).

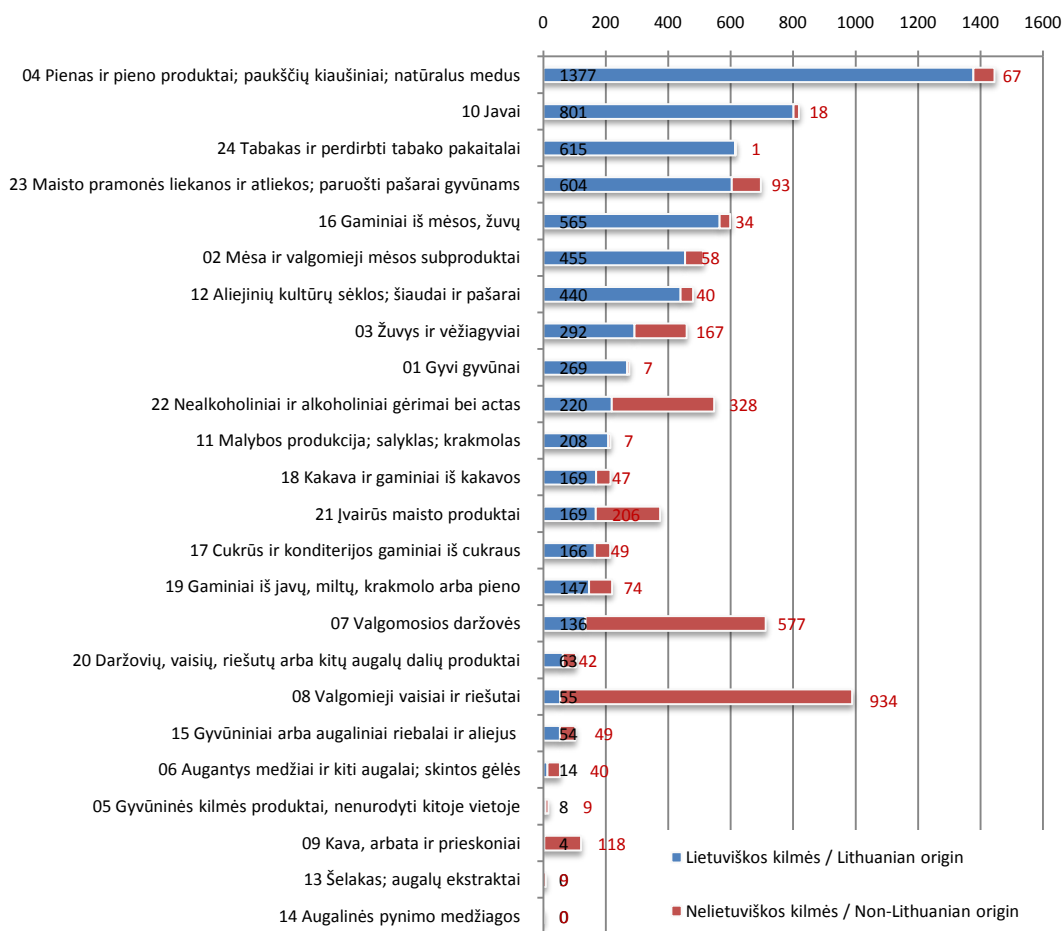
2010 metais daržovių eksportuota už 713 mln. Lt (7,3 proc. viso eksporto), joms tenkanti eksporto dalis padidėjo 1,6 proc. punkto. Palyginamuoju laikotarpiu eksportas išaugo 1,6 karto, tačiau lietuviškos kilmės daržovės sudarė tik 19 proc. Daugiausia eksportuota Lietuvoje užaugintų pievagrybių ir surinktų voveraičių (68 proc. eksportuotų lietuviškos kilmės daržovių) bei džiovintų ankštinių daržovių (atitinkamai 11 proc.). 6,3 proc. sudarė bulvių eksportas, 4,7 proc. – sušaldyti grybai. Iš nelietuviškos kilmės daržovių daugiausia eksportuota papriku, pievagrybių, baklažanų, voveraičių ir salotinių augalų (kartu – 45 proc. eksportuotų nelietuviškos kilmės daržovių), pomidorų (27 proc.).

80 proc. daržovių eksportuota į trečiąsias šalis. Didžiausia eksporto dalis atiteko Rusijai – 77 proc., į Vokietiją išvežta 5,9 proc., į Latviją – 5,1 proc.

Daug eksportuota maisto pramonės liekanų ir paruoštų pašarų gyvūnams (KN 23) – už 697 mln. Lt. Lietuviškos kilmės produktai sudarė 87 proc. visos minėtų produktų vertės (604 mln. Lt). Daugiausia eksportuota Lietuvoje pagaminto šunų ir kačių ėdalo (už 390 mln. Lt). Pagrindinės KN 23 produktų eksporto šalys – Jungtinė Karalystė (190 mln. Lt, 27 proc. visų minėtos produktų grupės eksporto vertės), Rusija (92 mln. Lt, 13 proc.), Lenkija (70 mln. Lt, 10 proc.), Vokietija (57 mln. Lt, 8,2 proc.) ir Latvija (53 mln. Lt, 7,6 proc.).

2010 metais 6,3 proc. eksporto vertės teko tabako gaminiams. Jų eksportuota už 616 mln. Lt, palyginamuoju laikotarpiu vertė padidėjo 1,3 karto. Visi eksportuoti tabako gaminiai – lietuviškos kilmės, 92 proc. sudarė cigaretės, likusią dalį – perdirbtas tabakas. Beveik 70 proc. tabako gaminių išvežta į ES šalis (už 429 mln. Lt). Pagrindiniai eksporto partneriai – Suomija, Švedija (po 19 proc. viso tabako gaminių eksporto), Vokietija, Latvija (po 12 proc.), Turkija (11 proc.), Norvegija (10 proc.), Egiptas (9,0 proc.).

Eksportuotų gaminių iš mėsos ir žuvų vertė sudarė 6,1 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto. Lietuvoje pagamintų produktų dalis – 94 proc. Palyginti su atitinkamu 2009-ųjų laikotarpiu, šios produktų grupės eksporto vertė padidėjo 17 proc. ir siekė 598 mln. Lt. Gaminių ir konservų iš žuvų ir vėžiagyvių eksportuota už 515 mln. Lt, iš mėsos – už 83 mln. Lt

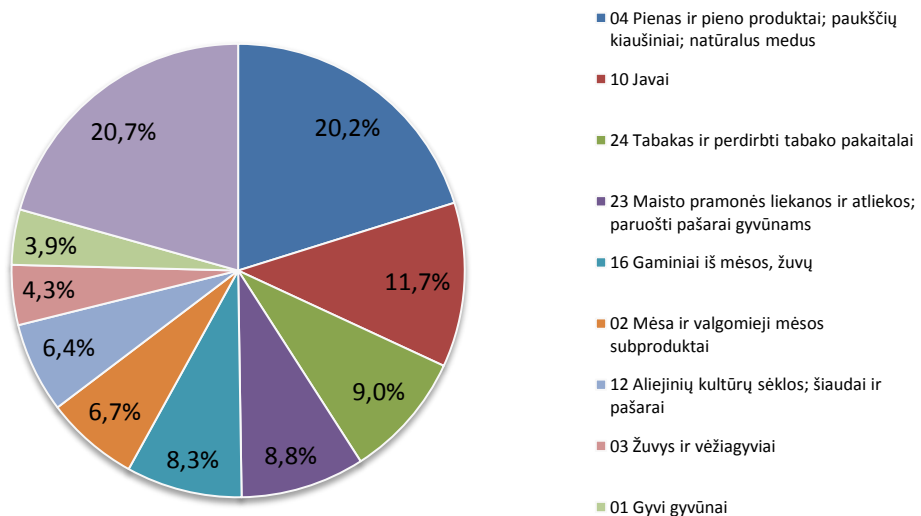

3 pav. Lietuviškos ir nelietuviškos kilmės žemės ūkio ir maisto produktų eksportas 2010 metais, mln. Lt
 Figure 3. Export of Lithuanian and non-Lithuanian origin agricultural and food products in 2010, mill. Lt

75 proc. gaminių ir konservų iš mėsos eksportuota į Latviją, Daniją, Estiją, Rusiją, 71 proc. gaminių ir konservų iš žuvų ir vėžiagyvių – į Vokietiją, Prancūziją, Belgiją, Italiją.

2010 metais eksportuotų lietuviškos kilmės produktų vertė – 6830 mln. Lt. Daugiausia išvežta pieno produktų, grūdų, tabako gaminių, produktų, naudojamų gyvūnų pašarams, gaminių iš mėsos ir žuvų, mėsos, aliejinių augalų sėklų. Šių produktų vertė sudarė 71 proc. eksportuotų lietuviškos kilmės produktų vertės (3 pav.).

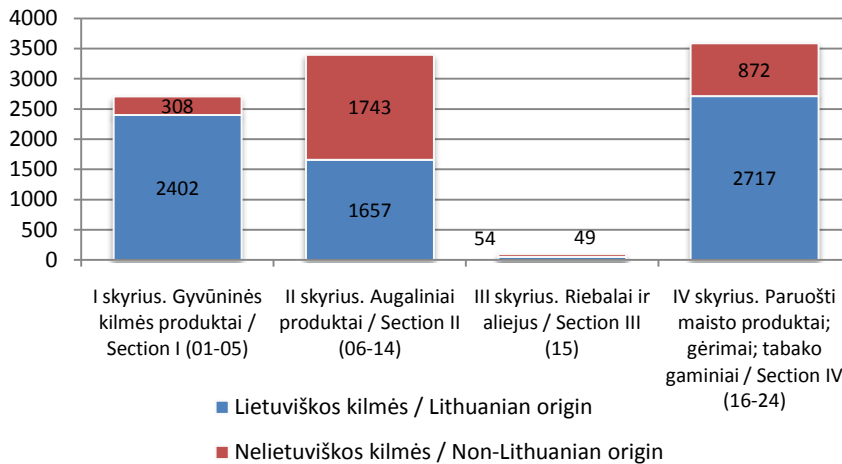
Visi eksportuoti tabako gaminiai, 98 proc. grūdų ir gyvū galvijų, 97 proc. malybos produktų, 95 proc. pieno produktų, kiaušinių, medaus, 94 proc. gaminių ir konservų iš mėsos ir iš žuvų, 92 proc. aliejinių augalų sėklų buvo lietuviškos kilmės. Daugiau nei pusė eksportuotos kavos (97 proc.), vaisių ir riešutų (94 proc.), daržovių (81 proc.), nealkoholinių ir alkoholinių gėrimų (60 proc.), įvairių maisto produktų (21 KN grupės, 55 proc.) – nelietuviškos kilmės.

4 pav. Lietuviškos kilmės produktų eksporto struktūra 2010 metais, proc.
Figure 4. Structure of export of Lithuanian origin products in 2010, %

Nagrinėjant pagal KN skyrius, daugiausia, už 2717 mln. Lt, buvo eksportuota pagamintų Lietuvoje paruoštų maisto produktų, gėrimų, tabako gaminių (IV KN skyrius, 16–24 kodai). Šių produktų vertė sudarė 40 proc. viso 2010 metų lietuviškos kilmės produktų eksporto. Gyvū gyvūnų ir gyvūninės kilmės produktų skyrius (I KN skyrius, 1–5 KN kodai) lietuviškos kilmės produktų eksportuota už 2402 mln. Lt, jie sudarė 35 proc. viso lietuviškos kilmės produktų eksporto. Trečioje vietoje – lietuviškos kilmės augalinės kilmės produktai (II KN skyrius, 6–14 KN kodai), kurių eksportuota už 1657 mln. Lt. Eksportuota apie 30 tūkst. t Lietuvoje pagaminto augalinio aliejaus (III skyrius, 15 KN kodas), jo vertė – 54 mln. Lt. Pažymėtina, kad, palyginti su 2009 metais, padidėjo visų keturių KN skyrių lietuviškos kilmės produktų eksporto vertė: I skyrius – 17 proc., II – 10 proc., III – 8,4 proc., IV – 21 proc. Nelietuviškos kilmės produktų eksportas pagal KN skyrius pasikeitė daugiau: I ir II skyrių – padidėjo atitinkamai 26 ir 53 proc., III – sumažėjo daugiau nei 2 kartus, IV – padidėjo 33 proc. Didžiausią dalį – 89 proc. – lietuviškos kilmės produktai sudarė I KN skyriaus produktų eksporto, 76 proc. – IV skyriaus, 52 proc. – III skyriaus, 49 proc. – II skyriaus.

5 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų eksportas 2010 metais pagal KN skyrius ir kilmę, mln. Lt
Figure 5. Export of agricultural and food products (by CN sections and origin), mill. Lt

2010 metų žemės ūkio ir maisto produktų eksporto į ES ir trečiąsias šalis analizė parodė, kad į ES šalis jų išvežta už 5960 mln. Lt (61 proc. viso eksporto), į trečiąsias šalis – už 3842 mln. Lt. Palyginti su 2009-aisiais, į eksportas ES padidėjo 837 mln. Lt (16 proc.), į trečiąsias šalis – 985 mln. Lt (34 proc.). Eksporto į senąsias ES šalis nares (ES-15) vertė sudarė 57 proc. visų eksportuotų į ES šalis produktų vertės. 65 proc. išvežtų į ES lietuviškos kilmės produktų atiteko ES-15 šalims, likę 35 proc. – ES-12 šalių grupei. Lietuviškos kilmės produktai sudarė 84 proc. eksporto į ES (4981 mln. Lt) ir palyginamuoju laikotarpiu padidėjo 18 proc., eksporto į trečiąsias šalis – 48 proc. (1849 mln. Lt, padidėjo 15 proc.). Tuo tarpu nelietuviškos kilmės produktų eksportas į ES šalis padidėjo 1,1 karto, o į trečiąsias – net 1,6 karto.

3 lentelė / Table 3

Lietuvos visos užsienio prekybos dalis, tenkanti žemės ūkio ir maisto produktams,
2007–2010 metais, proc.

The share of trade in agricultural and food products in total Lithuania's foreign trade
with country groups in 2007–2010, %

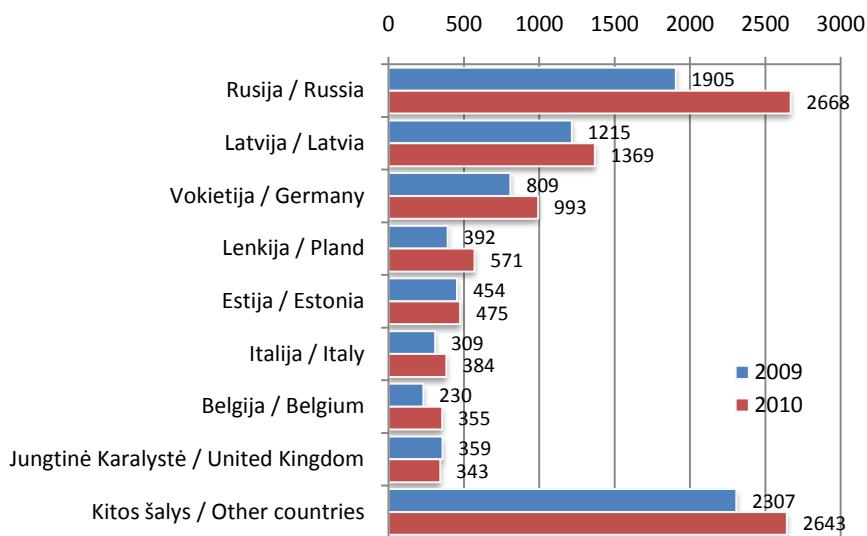
Srautas Flow	Šalių grupė Country group	2007	2008	2009	2010
Eksportas Export	Visas / Total	17,0	16,0	19,6	18,1
	ES / EU	17,6	15,3	19,6	18,0
	Trečiosios šalys Third countries	15,9	17,2	19,6	18,2
	NVS / CIS	18,6	20,4	22,4	20,9
Importas Import	Visas / Total	9,9	11,1	14,7	13,0
	ES / EU	11,9	16,0	20,5	19,5
	Trečiosios šalys Third countries	5,5	4,6	6,2	4,5
	NVS / CIS	3,2	2,7	3,2	2,3
Apyvarta Turnover	Visas / Total	12,9	13,3	17,0	15,4
	ES / EU	14,2	15,7	20,1	18,8
	Trečiosios šalys Third countries	10,1	9,8	12,1	10,6
	NVS / CIS	10,0	9,2	10,7	9,7

Į ES šalis daugiausia išvežta įvairių lietuviškos kilmės pieno produktų (už 851 mln. Lt), gaminių ir konservų iš žuvų (480 mln. Lt), paruoštų pašarų gyvūnams (391 mln. Lt), žuvų (260 mln. Lt). Eksportuota 21,1 tūkst. t lietuviškos paukštienos už 149 mln. Lt ir 26,1 tūkst. t galvijienos už 260 mln. Lt.

Į trečiąsias šalis daugiausia išvežta lietuviškos kilmės pieno produktų (už 487 mln. Lt, 26 proc. lietuviškos kilmės produktų eksporto į trečiąsias šalis), grūdų (344 mln. Lt, 19 proc.), cigarečių (187 mln. Lt, 10 proc.), gyvū gyvūnų (144 mln. Lt, 7,8 proc., iš jų kiaulių – už 103 mln. Lt), produktų, naudojamų gyvūnų pašarams (139 mln. Lt, 7,5 proc.), mėsos (138 mln. Lt, 7,5 proc.). Šių produktų vertė – 78 proc. į trečiąsias šalis eksportuotų lietuviškos kilmės produktų vertės.

Eksportas į NVS šalis padidėjo 42 proc., sudarė 3049 mln. Lt, arba 79 proc. eksporto į trečiąsias šalis. Lietuviškos kilmės produktams teko 35 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto į NVS, eksporto vertė – 1073 mln. Lt. Daugiausia išvežta lietuviškos kilmės pieno produktų – už 447 mln. Lt (sudarė 42 proc. viso lietuviškos kilmės produktų eksporto į NVS), mėsos – už 124 mln. Lt (12 proc.), kiaulių – 254 tūkst. už 103 mln. Lt (9,6 proc.), produktų, naudojamų gyvūnų pašarams, – už 96 mln. Lt (8,9 proc.). Šių produktų vertė sudarė 72 proc. eksportuotų į NVS šalis lietuviškos kilmės produktų vertės.

Svarbiausios žemės ūkio ir maisto produktų eksporto partnerės buvo: Rusija – 2668 mln. Lt (27 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto, padidėjo 1,4 karto), Latvija – 1369 mln. Lt (atitinkamai 14 proc. ir 13 proc.), Vokietija – 993 mln. Lt (10 proc. ir 23 proc.), Lenkija – 571 mln. Lt (5,8 proc. ir 46 proc.), Estija – 475 mln. Lt (4,8 proc. ir 4,6 proc.). Eksportas į šias šalis sudarė 62 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto. Palyginamuoju laikotarpiu eksportas į Saudo Arabiją padidėjo 3,8, į Kazachstaną – 3,7, į Rumuniją – 2,2, į Norvegiją – 1,8, į Ukrainą – 1,5 karto.

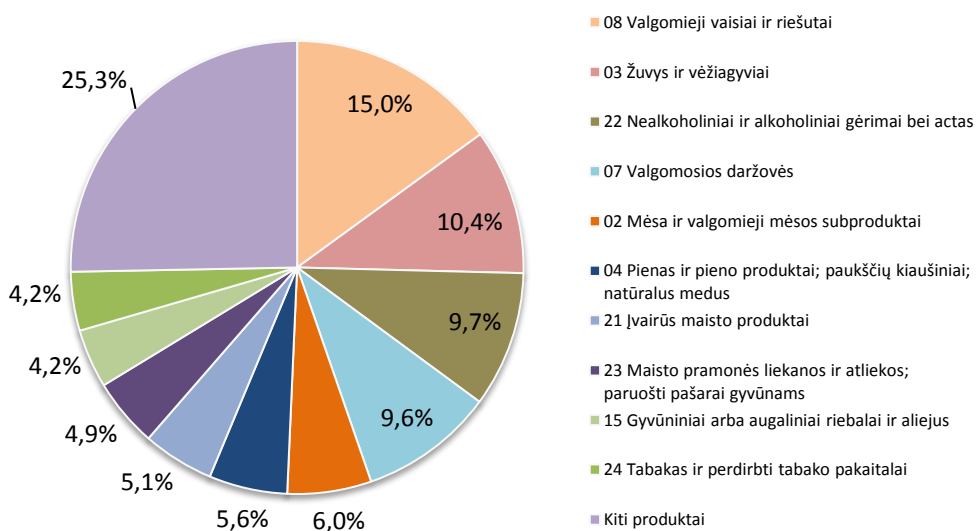
6 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų eksportas pagal šalis 2009 ir 2010 metais, mln. Lt
Figure 6. Export of agricultural and food products by countries in 2009 and 2010, mill. Lt

2010 metais Lietuva importavo prekių iš 145, žemės ūkio ir maisto produktų – iš 109 valstybių už 7935 mln. Lt, 19 proc. daugiau nei per 2009-uosius.

Iš 24 KN produktų grupių sumažėjo 7 grupių produktų importas, kitų 17 grupių padidėjo arba išliko toks pat. Daugiausia, beveik 2 kartus, išaugo grūdų importas, 1,7 karto daugiau buvo įvežta pieno ir jo produktų, 1,6 karto – daržovių, 1,4 karto – gyvų gyvūnų. Mėsos importas sumažėjo 18 proc., gaminių iš mėsos ir žuvų – 5,2 proc. Daržovių, gaminių iš javų, įvairių maisto produktų importo apimtis, palyginti su 2009-aisiais, išliko tokia pati.

Kaip ir anksčiau, daugiausia importuota vaisių ir riešutų (už 1199 mln. Lt, 15 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų importo). Daug įvežta žuvų ir vėžiagyvių (825 mln. Lt, 10,4 proc.), įvairių gėrimų (767 mln. Lt, 9,7 proc.), daržovių (760 mln. Lt, 9,6 proc.), mėsos (474 mln. Lt, 6,0 proc.), pieno ir jo produktų, kiaušinių, medaus (445 mln. Lt, 5,6 proc.), įvairių 21 KN grupės maisto produktų – ekstraktų, maistinių priedų, tepinių (407 mln. Lt, 5,1 proc.), įvairių pašarų (387 mln. Lt, 4,9 proc.), tabako ir jo gaminių (335 mln. Lt, 4,2 proc.). Minėtų produktų vertė sudarė daugiau nei 70 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų importo.

2010 metais vaisių ir riešutų importas išaugo 35 proc. Daugiau kaip 22 proc. jų importo sudarė citrusiniai vaisiai, jų įvežta 95 tūkst. t už 264 mln. Lt. Daug importuota obuolių ir kriaušių (82 tūkst. t už 175 mln. Lt), kivių, braškių, aviečių, mėlynių (29 tūkst. t už 162 mln. Lt, 14 proc.), vynuogių (30 tūkst. t už 142 mln. Lt, 12 proc.), abrikosų, vyšnių, persikų (32 tūkst. t už 134 mln. Lt, 11 proc.), avokadų, ananasų (20 tūkst. t už 85 mln. Lt, 7,1 proc.), bananų (34 tūkst. t už 81 mln. Lt, 6,8 proc.). 46 proc. įvežtų vaisių ir riešutų buvo importuota iš Nyderlandų, 15 proc. – iš Italijos, 7,1 proc. – iš Ispanijos, 4,9 proc. – iš Lenkijos.

7 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų importo struktūra 2010 metais, proc.
Figure 7. Structure of import of agricultural and food products in 2010, %

2010 metais žuvų ir vėžiagyvių importas padidėjo 29 proc. Įvežta 27 tūkst. t šviežių ir atšaldytų žuvų, 33 tūkst. t žuvų filė ir kitos žuvų mėsos, 34 tūkst. t sušaldytų žuvų. Prekybos žuvimis apimtys dažniausiai priklauso nuo žuvų rūšies ir kainos. Visų importuotų žuvų kainos, išskyrus vytintų, sūdytų arba rūkytų ir gyvų žuvų, padidėjo arba išliko tokios pačios (vidutinė šviežių ir atšaldytų importuotų žuvų kaina pakilo nuo 1138 iki 1462 Lt/t). 34 proc. žuvų ir vėžiagyvių importuota iš Švedijos (278 mln. Lt), 17 proc. – iš Vokietijos (138 mln. Lt), 9,0 proc. – Kazachstano (75 mln. Lt), 6,2 proc. – Norvegijos (51 mln. Lt), 5,3 proc. – Latvijos (44 mln. Lt), po 3,5 proc. – Rusijos ir Vietnamo (po 29 mln. Lt).

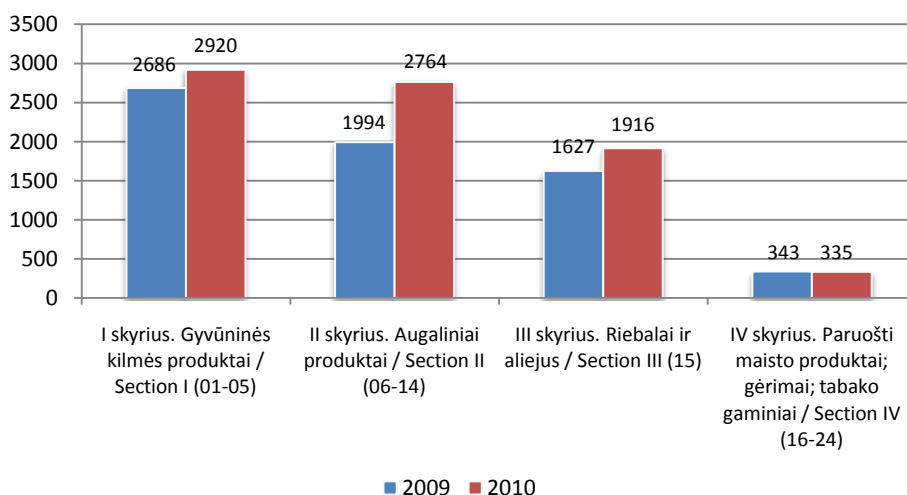
Nealkoholinių ir alkoholinių gėrimų importas padidėjo 27 proc., 42 proc. šios grupės importo vertės sudarė vynas, 20 proc. – stiprieji spiritiniai gėrimai, 16 proc. – mineraliniai ir gazuotieji vandenys su cukrumi ar saldikliais. Vynas importuotas iš 35 šalių. Prancūzijos (122 mln. Lt), Italijos (73 mln. Lt) ir Ispanijos (55 mln. Lt) vynas sudarė 79 proc. viso įvežto vyno vertės. Stiprių spiritinių gėrimų daugiausia įvežta iš Prancūzijos, Latvijos, Ispanijos, Švedijos, Vokietijos, mineralinių ir gazuotųjų vandenų su priedais – iš Lenkijos, Latvijos ir Estijos.

2010 metais, palyginti su 2009-aisiais, daržovių importas padidėjo beveik 1,6 karto, vertė sudarė 760 mln. Lt. Pievagrybiams, paprikoms, voveraitėms, baklažanams teko 37 proc. šios grupės produktų importo, pomidorams – 27 proc., įvairioms salotoms – 7,3 proc. Daugiausia daržovių įvežta iš Nyderlandų (71 proc.), Lenkijos (11 proc.) ir Ispanijos (7,8 proc.).

Mėsos importas sumažėjo 18 proc. Iš viso importuota daugiau nei 90 tūkst. t mėsos ir subproduktų. 64 proc. mėsos importo sudarė kiauliena (58 tūkst. t), 23 proc. – paukštiena (20 tūkst. t). 2010 metais vidutinė kiaulienos importo kaina sumažėjo 323 Lt, nuo 5783 Lt/t iki 5460 Lt/t, paukštiena – 28 Lt, nuo 4126 Lt/t iki 4098 Lt/t. Kaip ir 2009-aisiais, 80 proc. kiaulienos importuota iš Vokietijos, Lenkijos, Belgijos ir Danijos, 71 proc. paukštienos – iš Lenkijos, 85 proc. jautienos – iš Latvijos ir Lenkijos.

Nuo 2005 metų į Lietuvą pradėta importuoti žaliavinį pieną. Iki 2008 metų importo apimtys kasmet didėjo, per 2009 metus, palyginti su 2008-aisiais, sumažėjo, tačiau 2010 metais grįžo į 2008-ųjų lygį. Importuota 205 tūkst. t už 206 mln. Lt (2009 m. – 168 tūkst. t už 121 mln. Lt) žaliavinio pieno, o jo kaina padidėjo 1,4 karto – nuo 719 Lt/t iki 1002 Lt/t. 79 proc. žaliavinio pieno įvežta iš Latvijos, 20 proc. – iš Estijos, likusi dalis – iš Lenkijos. 4,7 karto pagal kiekį ir 5,6 karto pagal vertę padidėjo lieso pieno miltelių importas (2009 m. importuota 1,1 tūkst. t už 6,5 mln. Lt, 2010 m. – 5,4 tūkst. t už 36 mln. Lt). 40 proc. lieso pieno miltelių įvežta iš Lenkijos, 25 proc. – iš Vokietijos, 19 proc. – iš Prancūzijos.

Importo iš ES šalių dalis sudarė 85 proc. (6736 mln. Lt) viso žemės ūkio ir maisto produktų importo, buvo 2,2 proc. punkto didesnė nei 2009-aisiais. Senųjų ES šalių narių (ES-15) dalis, palyginti su 2009-aisiais, padidėjo 5,0 proc. punktais. Iš jų įvežta 61 proc. importuotų iš ES produktų (už 4120 mln. Lt).

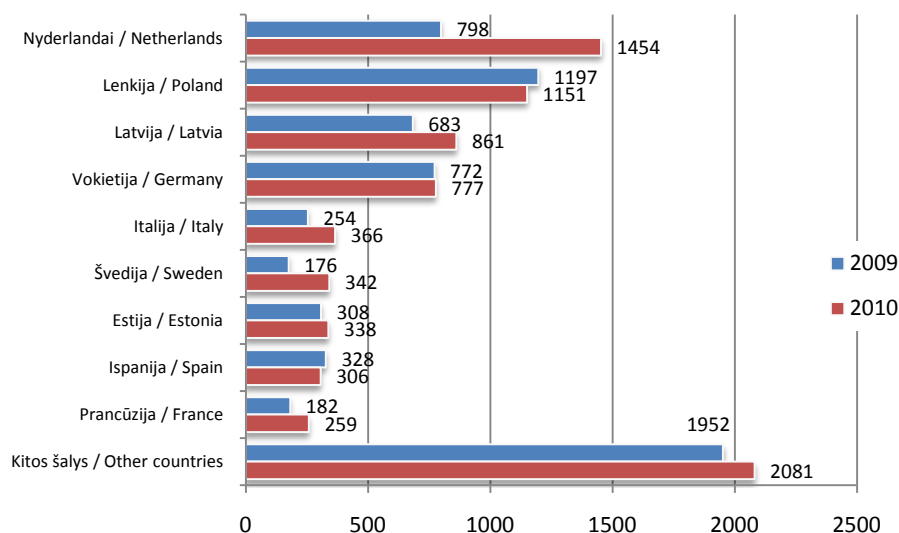

8 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų importas pagal KN produktų skyrius 2009 ir 2010 metais, mln. Lt
Figure 8. Import of agricultural and food products by CN product sections in 2009 and 2010, mill. Lt

Importas iš trečiųjų šalių, palyginti su 2009 metais, padidėjo 50 mln. Lt, tačiau jo dalis sumažėjo 3 proc. punktais, siekė 1200 mln. Lt. 20 proc. viso importo iš ES šalių sudarė žemės ūkio ir maisto produktai, iš trečiųjų šalių ši dalis – 4,5 proc.

2010 metais trijų KN skyrių produktų importas padidėjo, o riebalų ir aliejaus – beveik nepasikeitė. Daugiausia išaugo gyvų gyvūnų ir gyvūninės kilmės produktų (KN 01–05, I skyriaus) importas. Palyginti su 2009-aisiais, šio skyriaus produktų importas padidėjo 1,4 karto. Augalinių produktų (KN 06–14, II skyriaus) prekių importas išaugo beveik 1,2 karto, paruoštų maisto produktų, gėrimų, tabako (KN 16–24, IV skyriaus) – 8,7 proc. Riebalų ir aliejaus (KN 15, III skyriaus) importas, palyginti su 2009-aisiais, sumažėjo 7 mln. Lt.

Importo iš Nyderlandų, Lenkijos, Latvijos ir Vokietijos vertė sudarė daugiau 50 proc. visų importuotų produktų vertės.

9 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų importas pagal šalis 2009 ir 2010 metais, mln. Lt
Figure 9. Import of agricultural and food products by countries in 2009 and 2010, mill. Lt

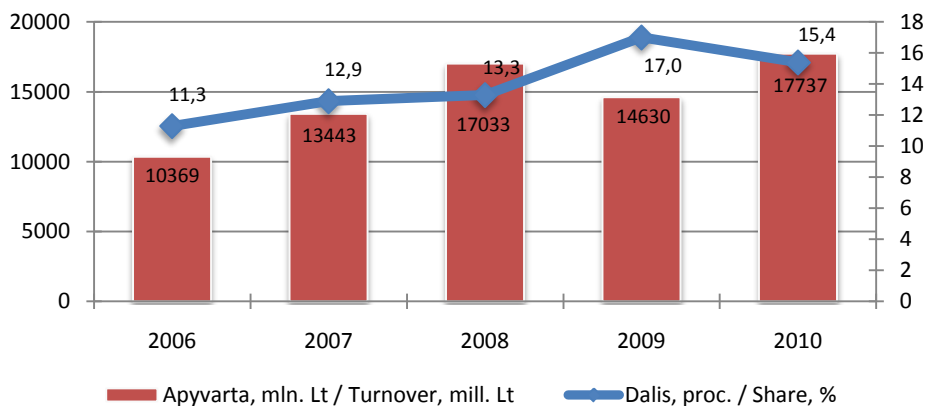
Nustatytas 10 KN produktų grupių užsienio prekybos perviršis. Didžiausi teigiami buvo prekybos 04 KN grupės produktais (pienu ir jo produktais, kiaušiniai, medumi – 1,0 mlrd. Lt), grūdais (688 mln. Lt), gaminiais iš mėsos ir iš žuvų (417 mln. Lt), maisto pramonės atliekomis ir paruoštais pašarais gyvūnams (310 mln. Lt) balansai. Didžiausi neigiami buvo prekybos žuvimis ir vėžiagyviais, riebalais ir aliejumi, įvairiais gėrimais, vaisiais ir riešutais, kava ir arbata balansai.

Buvę neigiami 2009 metais, prekybos mėsa ir konditerijos gaminiais iš cukraus balansai 2010-aisiais tapo teigiami. 2,3 karto padidėjo prekybos tabako gaminiais, 1,8 karto – prekybos aliejinių augalų sėklomis perviršiai.

Prekybos su ES šalimis balansas, kaip ir 2009 metais, buvo neigiamas, deficitas išaugo nuo 390 iki 752 mln. Lt. Prekybos su trečiosiomis šalimis perviršis padidėjo nuo 1150 iki 1200 mln. Lt.

Didžiausias perviršis buvo prekiaujant su Rusija (2536 mln. Lt), Latvija (507 mln. Lt), Jungtine Karalyste (282 mln. Lt), Vokietija (216 mln. Lt), didžiausias deficitas – su Nyderlandais (1189 mln. Lt), Lenkija (580 mln. Lt), Ispanija (181 mln. Lt), Ukraina (132 mln. Lt).

2010 metais užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais apyvarta po 2009 metų kritimo vėl pradėjo augti ir viršijo 2008-ųjų rodiklį 4,1 proc. Palyginti su 2009 metais, apyvarta padidėjo 21 proc. ir sudarė 17,7 mlrd. Lt. Lietuvos užsienio prekybos apyvarta išaugo 34 proc.

10 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų užsienio prekybos apyvarta ir jos dalis nuo Lietuvos užsienio prekybos apyvartos 2006–2010 metais
Figure 10. Turnover of foreign trade in agricultural and food products and its share in total Lithuania's foreign trade turnover in 2006–2010

Didžiausia apyvarta buvo prekiaujant su Rusija – 2800 mln. Lt (16 proc. visos 2010 m. prekybos žemės ūkio ir maisto produktais apyvartos), Latvija – 2230 mln. Lt (13 proc.), Vokietija – 1770 mln. Lt (10 proc.), Lenkija – 1722 mln. Lt (9,7 proc.), Nyderlandais – 1719 mln. Lt (9,7 proc.). Prekybos su minėtomis šalimis apyvarta sudarė 58 proc. Lietuvos visos prekybos žemės ūkio ir maisto produktais apyvartos.

IŠVADOS

Lietuvos eksporto plėtrai didelės įtakos turi žemės ūkio ir maisto produktai. Prekių eksporto struktūroje po Lietuvos prisijungimo prie ES jų dalis išlaiko tendenciją didėti. 2009 metais sumažėjus užsienio prekybos apimtims, 2010-aisiais eksportas atsigavo ir viršijo 2008 metų lygį (palyginti su 2009 m., padidėjo 23 proc.). Importas irgi atsigauja, tik šiek tiek lėčiau (padidėjo 19 proc.). Išskirtinę vietą lietuviškos kilmės produktų eksporte užima pieno produktai. Daug eksportuota grūdų, tabako gaminių, produktų, naudojamų gyvūnų pašarams, gaminių iš mėsos ir iš žuvų, aliejinių augalų sėklų. Visų minėtų produktų vertė sudarė 71 proc. eksportuotų lietuviškos kilmės žemės ūkio ir maisto produktų vertės. Pagrindinės eksporto partnerės 2010 metais išliko Rusija, Latvija, Vokietija. Pagrindiniai importuoti produktai – vaisiai ir riešutai, žuvis ir vėžiagyviai, daržovės, mėsa. Jų vertė siekė 45 proc. 2010-ųjų importo vertės. Daugiausia produktų importuota iš Nyderlandų, Lenkijos, Latvijos, Vokietijos. Užsienio prekybos balansas išliko teigiamas, jis, palyginti su 2009 metais, padidėjo 1,4 karto. Prekybos su ES šalimis apyvarta siekė 12,7 mlrd. Lt ir sudarė beveik 72 proc. visos užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais apyvartos. Prekybos su trečiosiomis šalimis apyvarta – 5,0 mlrd. Lt.

LITERATŪRA

1. Statistikos departamento užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais 2011 m. vasario 16 d. duomenys. *Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto Užsienio prekybos duomenų bazė*.
2. External and intra-EU trade – a statistical yearbook. Data 1958–2009. 2010 edition. *Eurostat Statistical books*. Luxembourg: Publication Office of the European Union, 2010. 393 p.
3. Латвия: экспорт продуктов питания догоняет импорт. *Telegraf.lv* [žiūrėta 2011 m. kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: <<http://unity.lv/ru/285566>>.
4. В 2010 году экспорт в Эстонии вырос на 35%, а импорт на 27%. *Fact.ee* [žiūrėta 2011 m. balandžio 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://fact.ee/index.php?option=com_content&task=view&id=7353&Itemid=1>.
5. Statistics Estonia. Statistical database: Economy-Foreign trade [žiūrėta 2011 m. balandžio 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/Saveshow.asp>>.

SUMMARY

The paper deals with the changes in Lithuania's foreign trade in agricultural and food products in 2010. Trade results were compared with exports and imports of 2009. The value of export in 2010 amounted 9802 mill. Lt and, compared to 2009, increased by 23%. Imports reached 7935 mill. Lt and enlarged by 19%, whereas turnover improved by 1.2 times. Exports recovered rapidly than imports. The trade balances in 2005–2010 were active, in 2010, compared to 2009, increased by 538 mill. Lt (1,4 times) and amounted 1867 mill. Lt. The share of Lithuanian origin products in the total export of agricultural and food products was 70% (6830 mill. Lt). The largest amounts exported made up Lithuanian origin dairy products, grain, tobacco products, waste of the processing industry and animal feedings, preparations of meat and fish, meat, oil seeds. The share of export to EU countries was 61% and the share of import from them – 85%. Russia, Latvia, Germany, Poland and the Netherlands were the main trade partners (by turnover value).

Keywords: *agricultural and food products, export, EU countries, foreign trade, import, third countries, trade balance.*